

ספר שמואל

ספר שמואל מהווה צומת דרכים בשני מישורים. מבחינה היסטורית היא מהווה צומת דרכים מן התקופה של ימי השופטים לתקופת המלוכה, כלומר מעבר מחברה שהיא שבטית ומפורדת לתקופה של חברה מאורגנת במסגרת מלוכנית. מבחינה אידיאולוגית הוא מסמל את המעבר מחברה אשר מאמינה במלכות האלוהים למלכות של בני אדם. הספר עצמו נפתח עם תיאור של סוף ימי השופטים, אשר משמשים כמעין אקספוזיציה לקראת תיאור האירועים של תקופת המלוכה הראשונה ועד לסוף תקופת דוד. כלומר, ספר שמואל מתאר תקופה של כמאה שנים (גרסיאל, 1983).

ספר שמואל אי' ובי' מהווים למעשה יחידה אחת, והפיצול של שני הכרכים הללו נעשה בתקופה מאוחרת יחסית לזמן שבה הוא נכתב. חוקרים הראו כי ספר שמואל מחזיק בזיקה גדולה מבחינת רעיונות, מוטיבים ותכנים לספר שופטים והוא מהווה מעין המשך שלו (גרסיאל, 1983). זיקה כזו גם תוארה לספרי הנביאים, אך כי ניתן לומר כי ספר שמואל הוא ייחודי במידה רבה מבחינה ספרותית ורעיונות. בספר קיימים ריבוי של מקורות אשר גורמים לכך שיהיו מספר גרסאות אשר מתארות את אותו אירוע. לדוגמה, במקום אחד מתואר כי דוד המלך הרג את גוליית ובמקום אחר מסופר כי אלחנן הרג את גוליית. הסתירות בספר שמואל הם לא רק סתירות עובדתיות אלא גם סתירות רעיונות. למשל בחלק אחד של הספר, פרקים ח-יב מעורבים שתי אידיאולוגיות שונות אשר מתארות את האירועים כאשר אחת אוהדת את המלוכה והשנייה מתנגדת לה (גרסיאל, 1983). ייתכן וכי הכפילויות הללו בספר שמאול נבעו מתפיסת המחבר המקראי כי המעשים אשר סובלים מן הכפילות אכן אירעו בזמנים שונים ועל כן הוא מביא את המקורות כלשונן, לפי תקופתן (סגל, 1977). מכל מקום הן מראות כי לא ייתכן כי ספר שמואל נכתב על ידי מחבר אחד אלא היה תוצאה של חיבור כמה מקורות שונים אשר כולם נערכו בשלב מסוים, ומאוחר בהרבה מן הזמן אשר בהם האירועים הללו התרחשו בפועל (סגל, 1977). אם כן לספר שמואל קדמו כמה מקורות סיפוריים קודמים, אשר היו מקבילים זה לזה פחות או יותר. העורך ערכם אותם בצורה מסוגרת זה בתוך זה, ללא ניפוי ייסודי וניכוי של כפילות, מסיבות אשר שמורות עמו (סגל, 1977). התוצאה של הפעולה הזו עצבה את ספר שמואל כפי שאנו מכירים אותו, רווי בגיוון סגנוני תיאור, ואפילו כולל בתוכו כמה הבדלים השקפה או מגמה אשר מאפיינים את כל ספר שמואל (גרסיאל, 1983).

לשון המקרא מול לשון ימינו

לשון המקרא היא ניב של השפה העברית, אשר דובר באזור הלבנט במהלך מאות השנים אשר קדמו לספריה. בתנך עצמו היא נקראת לשון יהודית, והיא אפינה את העם אשר הפך לימים להיות העם היהודי. ניתן לחלק את העברית המקראית לעברית המקראית המוקדמת ולעברית המקראית שלאחר

תקופת גלות בבל, שבה כבר טמונים הניצנים לשפה אשר אפינה את שפת חז"ל, אשר נחשבת ללשון עברית, אשר שונה במעט מן הלשון המקראית (שורצולד, 2008). תעודות של ממש מן התקופה בה הייתה בשימוש הלשון המקראית קשה למצוא ומיעוט אותם המקורות מקשה על חקר לימוד העברית המקראית. המחקר מניח כי בנוסח המסורה של התורה, אשר נמצא בימינו, הוסיפו תוספות שונות במהלך השנים כמו, ניקוד, טעמים, אמות קריאה ועיצורים, והם לא היו חלק מן הלשון המקראית הקדומה והאותנטית. מבחינה תחבירית, הלשון המקראית מתאפיינת בשיטות הסמיכות אשר בהם מופיע הנושא לפני הנשוא, למשל "ויאמר אלוהים". במקרא עצמו ניתן למנות כשמונת אלפי מילים אשר מרכיבים את אוצר המילים של הלשון העברית המקראית, ואשר יש להן מקבילות בשפות אחרות במרחב בה נוצרה השפה העברית (שורצולד, 2008).

העברית של ימינו, נוצרה במידה רבה במאה וחצי השנים האחרונות, בעקבות ההתעוררות הלאומית בארץ ישראל. ניתן לחלק את העברית בת ימינו לשני סוגים של שפה. האחת היא העברית המדוברת, כלומר העברית אשר בה מדברי דוברי העברית בשיחות פרטיות או באירועים רשמיים. השנייה היא העברית הכתובה, או הספרותית (פרוטכמן, 2006). העברית המדוברת צמחה מחדש לאחר מאות שנים שבהם שימשה בעיקר כשפה אשר נעשו בה סחר מסוים, ובעיקר לצרכים דתיים. הלשון המדוברת צמחה מתוך העברית הספרותית אשר החייה אותה אליעזר בן יהודה, על ידי הוספת מילים רבות אשר התאימו אותה לעת המודרנית לאחר ששנים רבות היא לא הייתה שפה יומיומית בקרב היהודים (פרוטכמן, 2006). אוצר המילים של העברית המודרנית שונה מן לשון המקרא מבחינות רבות. ראשית ניתן למצוא הבדלים מבחינת סגנון אוצר המילים. פעלים רבים ומילים רבות אשר נהוגות היום בלשון העברית, לא היו מילים אשר היו נפוצות בעולם המקרא. ניתן לציין דוגמאות לכך, למשל הבחירה במילים הרביץ ועצבן במקום הכה והכעיס (פרוטכמן, 2006). הפעלים השניים אפיינו יותר את לשון המקרא וכיום משתמשים בהם פחות מאשר בפעלים הראשונים. בנוסף לכך במהלך השנים הצטרפו לשפה מילים נוספות אחרות מתוך השפעות שונות. השפעות מן הסוג הזה הם השפעות של הסלנג, ובעיקר הסלנג האמריקאי אשר חלחל לשפה העברית, מילים לועזיות אשר לא ניתן להם תרגום מילולי בעברית או שמא התרגום שניתן להם על ידי האקדמיה ללשון לא התקבל בקרב הציבור הרחב, וכמו כן גם שיבושי לשון שונים אשר הפכו להיות חלק מן השפה, בעיקר המדוברת אם כי גם בשפה הספרותית (פרוטכמן, 2003).